

A KÚRIA

mint felülvizsgálati bíróság

r é s z í t é l e t e

Az ügy száma: Gfv.VII.30.407/2020/5.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Attila a tanács elnöke

Dr. Gáspár Mónika előadó bíró

Dr. Csőke Andrea bíró

A felperes: felperes1

A felperes képviselője: dr. Szepesházi Péter ügyvéd cím1

Az I. rendű alperes: I. r. alperes

A II. rendű alperes: II. r. alperes

Az I-II. rendű alperesek képviselője: dr. Jánossy Boglárka ügyvéd cím2

A per tárgya: szerződés érvénytelensége

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: a felperes

A másodfokú bíróság neve és a felülvizsgálni kért jogerős határozat száma:

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Fővárosi Törvényszék 37.G.41.211/2017/32. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet a 2006. március 31-én létrejött kölcsönszerződés kezelési költségre vonatkozó II.2 pontja érvénytelenségének megállapítása és jogkövetkezményeinek alkalmazása iránti keresetet elbíráló részében hatályon kívül helyezi és a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja.

Egyebekben a jogerős ítéletet – részítéletnek tekintve – hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az I. rendű és a II. rendű alperesnek mint egyetemleges jogosultaknak 127.000 (százhuszonhétezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Megállapítja, hogy a le nem rótt 700.000 (hétszázezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

A részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felperes 2006. március 7-i hitelkérelmére a felek között 2006. március 31-én közjegyzői okiratba foglalt devizaalapú kölcsönszerződés jött létre, amelyben az alperesek 7.000.000 Ft összegben vállalták kölcsön folyósítását. Tartalmazta a szerződés, hogy az alperesek a kölcsönt, annak ügyleti kamatát, a kezelési költséget, a késedelmi kamatot és az egyéb költségeket a folyósítást követően devizában állapítják meg: a forintban meghatározott kölcsönösszeg devizában történő megállapítására a folyósítás napján érvényes, az I. rendű alperes által alkalmazott deviza vételi árfolyamon kerül sor, amelyről a felperes a folyósítási

értesítőben kap tájékoztatást. Tartalmazta ezen felül a kölcsönszerződés az induló teljes hiteldíjmutató (továbbiakban: THM) értékét (évi 7,3%), az ügyleti kamat szerződés aláírásakor mértékét (évi 4,7%), a folyósítás napjától fizetendő kezelési költség mértékét (évi 2,4%), a futamidő adatát (15 év), a törlesztőrészek számát és a kölcsön lejáratát (180 db, 2021. március 31.), továbbá 2006. március 31-i deviza eladási árfolyam figyelembevételével a szerződéskötés napján a törlesztőrészlet összegét (232,59 CHF).

[2] Kikötötték a felek, hogy a felperes az első száz részlet tekintetében csak a hiteldíjat kell megfizesse (türelmi idő), a hiteldíj minden hónap 4. napján esedékes egyenletes törlesztéssel. A türelmi idő leteltével a felperes a hátralévő futamidő alatt mind a tőke, mind a hiteldíj tekintetében köteles egyenletes törlesztésre minden hónap 4. napi esedékességgel. Az alperesek az egyes törlesztőrészek forintösszegét az esedékesség napját megelőző napon érvényes, az I. rendű alperes deviza eladási árfolyama alapján a hirdetményben közzétett kamatláb és a még hátralévő futamidő alapján havonta határozzák meg. Az első törlesztőrészlet folyósítás napján érvényes deviza összegéről a felperes a folyósítás értesítő megküldésével kap tájékoztatást.

[3] Az alperesek kötelezettséget vállaltak arra, hogy a szerződéskötés napjától 2008. január 4-ig esedékessé váló tőke, ügyleti kamat, kezelési költség törlesztések esetén a deviza eladási árfolyamot legfeljebb 166 Ft-ig veszik figyelembe.

[4] A szerződés III. pontja tartalmazta, hogy a felek elfogadják a közjegyzői okiratba foglalt, a felperes terhére mindenkor fennálló kölcsön- és járuléktartozás tanúsításaként a felperesnek az alpereseknél vezetett számlái és vonatkozó bizonylatai alapján készített közjegyzői tanúsítványt. A felperes alávetette magát annak, hogy a közjegyzői okirat szerint a terhére fennálló kölcsön- és egyéb járuléktartozás összegét esetleges végrehajtási eljárásban a közjegyző a fentiek szerint tanúsítsa.

[5] A szerződés V.4. pontja a felperes nyilatkozataként tartalmazta, hogy tudomásul veszi, a forint/deviza piaci mozgásából adódóan felmerül a veszteség kockázata. Tudomása van arról, hogy a futamidő alatt a folyósítás napján érvényes, az alperesek által alkalmazott forint/deviza árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülése esetén a devizában megállapított törlesztőrészek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet. Ezen kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben viseli. Kijelentette egyúttal, hogy az árfolyamkockázatból adódó veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tette és fizetőképességének megfelelően mérlegelte.

[6] A kölcsönszerződés aláírását megelőzően, felperes 2006. március 7-én kockázatfeltáró nyilatkozatot írt alá a devizában nyilvántartott a lakás- és jelzálog típusú hitelekhez kapcsolódóan, amely tartalmazta, hogy az I. rendű alperes a felperes által forintban igényelt, de devizában nyilvántartott kölcsön összegét a folyósítás napján figyelembe vett, az I. rendű alperes által alkalmazott deviza vételi árfolyamon számítva forintban folyósítja. A felperes a kölcsönt forintban törleszti és az I. rendű alperes az egyes törlesztőrészek forintösszegét az általa alkalmazott, az esedékesség napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyam alapján határozza meg. Kijelentette a felperes, hogy tudomása van arról, hogy a kölcsönszerződésben rögzített deviza árfolyama – CHF esetében bármilyen irányban és bármilyen mértékben – napról-napra változik, ezért az esedékesség napján megfizetendő

törlesztőrészlet forintösszege előre nem megállapítható, Amennyiben a folyósítás napján érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyama gyengül, a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet. A felperes nyilatkozott arról is, hogy a fentiekre figyelemmel a devizában nyilvántartott kölcsön folyósítását úgy kéri, hogy az árfolyamváltozásokból eredő kockázat jellegét megértette és a felmerülő kockázatot viseli. Kijelentette azt is, hogy az I. rendű alperessel szemben az általa alkalmazott vételi és eladási árfolyamok kockázatából eredően igényt nem érvényesít.

[7] A 2006. április 5-i folyósítási értesítőben az alperesek tájékoztatták a felperest, hogy a 2006. április 5-én érvényes deviza vételi árfolyam alapulvételével a tartozás svájci frankban 41.873,54 CHF, a kölcsön induló havi törlesztőrészletének összege 235,19 CHF.

[8] Az alperesek 2012. június 7-én közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozattal a felperessel kötött kölcsönszerződést felmondták.

A felperes keresete és az alperesek ellenkérelme

[9] A felperes módosított keresetében elsődlegesen a felek közti kölcsönszerződés létre nem jöttének, másodlagosan teljes érvénytelenségének, harmadlagosan pedig részleges, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő rendelkezés, valamint a kezelési költség kikötés tisztességtelenségének megállapítását kérte. Elsődleges keresetét a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 205. § (2) bekezdésére alapította a kölcsöntőke devizában kifejezett összege, a törlesztőrészletek mértéke és kiszámítási módja, valamint a V.4. pont hiányossága miatt a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó disszenzus hiányában. A szerződés teljes érvénytelenségét a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 213. § (1) bekezdés a), b), d) és e) pontjaira hivatkozással kérte megállapítani. Hivatkozott továbbá a szerződés III. pontjának a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) 1. § (1) bekezdés a), b) és j) pontjaiba ütköző jellegére. Állította ezen felül a kezelési költségre vonatkozó kikötés tisztességtelenségén keresztül a THM téves meghatározását, a részleges érvénytelenség körében pedig a szerződés V.4. pontja és a II.2. pontja tisztességtelenségét.

[10] Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az első- és a másodfokú határozat

[11] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.

[12] A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

[13] A jogerős ítélet indokolása elsők között rögzítette, hogy a felperes a másodfokú eljárásban keresetét pontosította, amelyben elsődlegesen a szerződés létre nem jöttének, azzal vagylagosan teljes, ennek hiányában részleges érvénytelenségének megállapítását, másodlagosan a szerződés általa csatolt kalkulációk alkalmazásával történő hatályossá nyilvánítását kérte. A felperes indítványával ellentétben a másodfokú bíróság nem tartotta indokoltnak sem a C-34/18., sem pedig a C-621/17. számon folyamatban levő előzetes döntéshozatali eljárásokra figyelemmel a per tárgyalásának felfüggesztését. Rögzítette, hogy mind a ténytanúsítvány, mind az átalány jellegű kezelési költség kikötése jogszerűségének megítélésével kapcsolatban a többségi bírói gyakorlat már kialakultnak tekinthető. A kezelési költséggel kapcsolatos jogvita eldöntése az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) korábbi jogértelmezései tükrében nem teszi szükségessé az uniós jog értelmezését. A ténytanúsítvány kapcsán kiemelte a Kúria 1/2018. számú elvi határozatában foglalt iránymutatást, amely mellett az uniós jog helyes értelmezését illetően észszerű kétség nem merül fel.

[14] A szerződés létre nem jöttének megállapítására irányuló kereset kapcsán kifejtette, hogy a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben (a továbbiakban: DH1. tv.) rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2. tv.) 37. § (1) bekezdése nem zárja ki a megállapítási kereset előterjesztését, amennyiben annak a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 123. §-a szerinti feltételei teljesülnek. Megállapította, hogy a felek közti szerződés megfelel a 6/2013. PJE jogegységi határozat indokolása III/1. pontjában megfogalmazott követelményeknek a devizaalapú kölcsönökkel szemben. Kiemelte, hogy a felperes a hitelkérelmében maga is CHF alapú, devizában nyilvántartott és nem forintalapú jelzáloghitelt igényelt, egyebekben pedig a forinthitel vonatkozásában értelmezhetetlen lenne a felperes személyes előadása során is megerősített álláspontja az árfolyamkockázattal összefüggő tájékoztatás hiányosságát illetően. A felek között a lényeges tartalmi elemekre kiterjedően a kölcsönszerződés létrejött [rPtk. 205. § (2) bekezdés]; a szerződés a kölcsöntőke és a törlesztőrészletek összege tekintetében is kellően meghatározott volt, az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás és az árfolyamkockázat viselése körében sem volt megállapítható a felek közti konszenzus hiánya. Az érvénytelenségi kereset eljárásjogi megfelelőségét illetően rögzítette a másodfokú bíróság, hogy a felperes a keresetét, annak tiltott megváltoztatása nélkül a másodfokú eljárásban pontosította és a teljes érvénytelenség körében elsődlegesen az érvénytelenség megállapítását, másodlagosan a szerződés hatályossá nyilvánítását kérte az általa csatolt táblázatos kimutatás figyelembevételével az elszámolásra kiterjedően. A DH2. tv. 37. § (1) bekezdése azt a követelményt fogalmazza meg az igényt érvényesítő féllel szemben, hogy az érvényessé vagy a hatályossá nyilvánítás körében a felülvizsgált elszámolás adataiból levezetve, összegszerűen jelölje meg a felek között – álláspontja szerint – irányadó és helyes elszámolás tartalmát. A hatályossá nyilvánítás iránti másodlagos kereset a felperes álláspontjától eltérően marasztalási igénynek minősült, a DH2 tv. elvárásának megfelelően.

[15] Mivel a felperesnek volt egyéb kereseti kérelme is, a DH2. tv. 37. § (2) bekezdése alapján a teljes érvénytelenség megállapítására irányuló elsődleges keresetet a megállapítás iránti részében úgy kellett tekinteni, hogy azt a felperes nem tartja fenn. Ilyen, elbírálásra alkalmas más kereset volt a szerződés létre nem jötte megállapítására vonatkozó igény, a ténytanúsítvány teljesítéssel nem járó szerződéses feltételének tisztességtelensége

megállapítására irányuló kereset, valamint a részleges érvénytelenséghez kapcsolódó további kereset is, amely kiterjedt az elszámolásra.

[16] A megállapítási keresetet illetően, amelyet a felperes az rPtk. 239/A. §-ára és az EUB C-483/16. számú ítéletére alapítottan terjesztett elő, az ítéletábra nem látott lehetőséget a DH2. tv. 37. §-ában foglaltak mellőzésére. Az EUB hivatkozott ítélete és a hozzátartozó főtanácsnoki indítvány egybevetésével levezette, hogy a fogyasztói szerződésekben foglalt feltételek tisztességtelenségére alapított keresetek elfogadhatóságával kapcsolatos szabályok a tagállami eljárási autonómia elve miatt a tagállamok belső jogrendjébe tartoznak, amelynek korlátja, hogy nem lehetnek kedvezőtlenebbek a belső jogra alapított hasonló keresetekre vonatkozó szabályokhoz képest (egyenértékűség elve), és nem tehetik lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a fogyasztói jogok gyakorlását (tényleges érvényesülés elve). Az EUB nem tekintette elvi szinten ellentétesnek a DH1. tv. 3. § (1) bekezdése, illetve 4. § (1) bekezdése szerinti feltételeket tartalmazó szerződések esetén a DH2. tv. 37. §-ában megállapított különleges eljárási követelményeket. Annak elvárása, hogy bizonyos eljárási követelményeknek a fogyasztó keresete meg kell feleljen, nem jelenti, hogy a fogyasztó ne részesülne hatékony bírói jogvédelemben (50. pont). Ha a korlátozás nem haladja meg a cél eléréséhez szükséges mértéket, a gondos igazságszolgáltatáshoz fűződő általános érdek, a jogviták mennyiségében megnyilvánuló rendkívüli helyzet elsőbbséget élvezhet az egyéni érdekekkel szemben. Amennyiben a fogyasztónak lehetősége van arra, hogy a jogalap nélkül megfizetett összegek visszatérítését kérje, illetve hogy orvosoltassa a tisztességtelen feltételek vele szemben történő alkalmazásából eredő egyéb következményeket, a különleges eljárási követelmények nem tekinthetők a fogyasztó igényérvényesítése korlátjaként. Mindebből következően az ítéletábra álláspontja szerint a DH1. tv. és a DH2. tv. nemzeti jogban betöltött szerepe mellett a DH-törvények hatálya alá eső szerződések érvénytelenségének megállapítására irányuló kereset előterjeszhetőségének hiánya nem tekinthető a fogyasztó igényérvényesítése korlátjának. Kitért arra is, hogy a DH2. tv. 37. § (1) bekezdése szerint az érvényessé vagy hatályossá nyilvánítás a szerződés teljes érvénytelensége esetén szükségképpen jogalakításra és többnyire marasztalásra irányuló kereset. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a felperesnek fogyasztóként a saját marasztalását kellene kérni, csupán az érvényessé vagy hatályossá nyilvánítás jogalakítási keresettel való igénylésével annak pontos tartalmát kell megjelölnie a felülvizsgált elszámolás adataira kiterjedően, akkor is, ha a végeredményét tekintve a felperesnek állapítható meg tartozása az alperessel szemben. A DH2. tv. vizsgált szabálya a fogyasztó hatékony jogvédelmét biztosító keresetet szabályoz, hiszen a fogyasztó felperes a kereseti korlátok között nem köteles a saját marasztalását kérni, a lehetséges érvénytelenségi jogkövetkezmények közül a DH2. tv. szerinti elszámoláshoz képest a tartozás alakulásának kimutatása a fogyasztótól is elvárható erőfeszítés. Hasonló jogkövetkezmény érvényesítésére és az alapján az elszámolásra a szerződő felek bármelyike kezdeményezhet eljárást. A DH2. tv. 37. § (1) bekezdésében felállított igényérvényesítési korlát a gyors, egyszerű és költséghatékony eljárások általános érdekű célkitűzéséhez kapcsolódik, aránytalannak nem minősíthető, az uniós joggal ellentétben állónak vélt tartalma nem ad alapot a nemzeti jog előírásának mellőzésére. A kereset idetartozó eleme miatt megjegyezte a másodfokú bíróság egyúttal, hogy a ténytanúsítványra vonatkozó kikötés tisztességtelensége a szerződés teljes érvénytelenségét nem, csupán az adott kikötés kiesését vonhatja maga után.

[17] Az rHpt. 213. § (1) bekezdésére alapított érvénytelenségi keresettel összefüggésben megállapította, hogy a perbeli szerződés konstrukciója a kölcsöntőke, a törlesztőrészletek számítása, valamint az alkalmazandó árfolyam vonatkozásában átlátható. A felperes

álláspontjától eltérően a felek közti szerződés az 1/2016. PJE jogegységi határozatnak megfelelően meghatározta a kölcsön forintösszegét (lerovó pénznem), annak devizában kifejezett egyenértékét (kirovó pénznem) a folyósítás napjára kiszámítható jelleggel, az átszámítás időpontját, az alkalmazandó árfolyamot (kölcsönszerződés I.1.2. pontok) [rHpt. 213. § (1) bekezdés a) pont]. A törlesztőrészleteket illetően tartalmazta a szerződés a részletek számát, tájékoztató jelleggel az első törlesztőrészlet összegét, amellyel szemben a törlesztőrészletek tételes, akár kirovó, akár lerovó pénznemben történő meghatározása nem volt a szerződés érvényességi kelléke. A konstrukció jellegéből adódott, hogy az első és a további részletek ténylegesen fizetendő összege összességében a szerződéskötés napján nem volt meghatározható, de a kiszámításhoz szükséges adatokat a szerződés megfelelően tartalmazta [rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pont, 1/2016. PJE 2. pont]. A szerződés a törlesztőrészletek forint egyenértékét a részletek esedékessége napját megelőző napon érvényes alperesi deviza eladási árfolyamra utalással (III.2. pont), az esedékességet pedig a teljes futamidő tartamára, a 100 hónapos türelmi időt követő létszakra (III.1.2.) is meghatározta. A szerződés meg nem döntött tartalma révén igazolt a perben az is, hogy a felperes a hitelezők általános üzleti szabályzatát és a devizában nyilvántartott lakáscélú jelzálogtípusú OTP-hitelekéről szóló üzletszabályzatát megismerte, az a felek szerződésének részévé vált. Az üzletszabályzat a kamatszámítás kapcsán tartalmazta a felperes által hiányolt képletet az 5.3. pontban, meghatározta továbbá a kezelési költség számítását is, amelyből a kölcsön terheivel a felperesnek tisztában kellett lennie. Az egyoldalú kamat-, költség- és díjmelést lehetővé tevő szerződéses feltétel a DH1. tv. 4. §-a szerint tisztességtelennek minősült, az azzal kapcsolatos elszámolás a DH2. tv. alapján megtörtént, ezért a felek közti szerződés az adott kikötés nélkül változatlan tartalommal kötötte a feleket. A felperes álláspontjától eltérően nem volt arra mód, hogy ez okból az rHpt. 213. § (1) bekezdés d) pontján keresztül – a b) pontra történő kihatása mellett – vizsgálható legyen a szerződés érvénytelensége. A kereset hivatkozásától eltérően nem vezetett a szerződés érvénytelenségéhez a THM esetleg téves mértékű feltüntetése sem az rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján. A valósnál alacsonyabb mértékű THM ugyan lehet megtévesztő, de nem gyakorol közvetlen hatást az rHpt. 213. §-a szerint a szerződés érvényességére. A felek közti szerződés az éves százalékban kifejezett THM-et feltüntette, az egyes hiteldíjelemek utóbb történő esetleges kiesése nem érintette a THM kellő meghatározottságát a szerződéskötéskor. A később kifejtettek szerint a kezelési költség mint hiteldíjelem kikötése sem volt tisztességtelennek tekinthető.

[18] Az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő rendelkezés tisztességtelenségét illetően a kockázatteljesítő nyilatkozat és a felek közti szerződés V.4. pontja egybevetésével megállapította a másodfokú bíróság, hogy a perbeli tájékoztatás teljesítette az EUB határozataiban és a Kúria jogegységi döntéseiben (6/2013., 2/2014. PJE) foglalt elvárásokat. A tájékoztatás rendelkezett a felek közti információs egyensúlyhiányt ellensúlyozó, figyelemfelhívó funkcióval; abból a felperesnek látnia kellett, hogy a kockázat valós és jelentős mértékű is lehet, átláthatta továbbá az árfolyamkockázat vállalásából eredő gazdasági következményeket, vagyis azt, hogy a kölcsön teljes költsége ráterhelődik, a törlesztőrészlet akár jelentősen is megemelkedhet. A kockázat mibenlétét a perbeli tájékoztatás azon része, hogy a svájci frank esetében az árfolyam bármilyen irányban és bármilyen mértékben változhat, megfelelően érzékeltette, továbbá azt is, hogy az árfolyamváltozás lehetősége valós, a hitel futamideje alatt bekövetkezhet. Egyértelmű a tájékoztatás tartalma abban a részében is, hogy a törlesztőrészlet forintban fizetendő ellenértéke jelentős mértékben is megemelkedhet, és hogy a kockázatot az adós viseli, amelyet a szerződés vizsgált pontja is megerősített. A felperes álláspontjától eltérően az árfolyam lehetséges változásának becslése sem a kölcsönszerződésnek, sem a tájékoztatásnak nem volt elvárt tartalmi eleme. Hosszú

futamidejű kölcsön esetén az árfolyam emelkedésének, csökkenésének nincs előrelátható, pontosan kiszámítható mértéke vagy korlátja. Nem fogadta el a bíróság a felperes hivatkozását az árfolyamkockázati tájékoztatással kapcsolatos szabványzáradékot illetően sem, amellyel kapcsolatban kiemelte, hogy a nemzeti jogba 2010. június 11-ét követően átültetendő 2008/48/EK irányelv nem volt irányadó az ügyben. Egyebekben pedig a perbeli szerződés megengedett módon hivatkozott megismertként, átvettként az egyéb általános szerződési feltételekre. A szerződés V.4. pontja nem tartalmazott a kockázati tájékoztatás megfelelőségére vonatkozó elismerést, ezért nem vonatkozott rá az EUB C-449/13. számú ítélete.

[19] A részleges érvénytelenség körében a kezelési költséggel összefüggésben rögzítette az ítélet, hogy az rHpt. 2. sz. mellékletének 10.3. pontjából is következően pénzkölcsön esetén ellenszolgáltatás alatt nem egyedül a kamat, hanem a tőkeösszeget terhelő kamat, kezelési költség vagy egyéb díj is értendő. Az ágazati jogszabályokkal a hitelező feladatává tett teendők nem tekinthetők kizárólag a hitelező érdekkörébe tartozó tevékenységnek, a költségek pedig a hitelező érdekében felmerült kiadásnak. A megjelölt költségek elválaszthatatlanul kapcsolódnak a szerződés létrejöttéhez, teljesítéséhez, így a mögötte álló feladatok ellátásában a feleknek megállapodniuk sem kell. Kölcsönügylet esetén e feladatok jellege szükségképpen a pénzügyi szolgáltatásához hasonlóan, ami az adós ellenszolgáltatása körében a kezelési költségre is irányadó. A kezelési költség hagyományosan, a szerződési gyakorlatnak megfelelően került a törvény rendelkezéseibe, kifejezi, hogy azt a jogalkotó nem tartja tisztességtelennek, felszámítása lehetőségét a törvény megerősítette. A kezelési költség felszámításának a perbeli szerződés megkötésének időpontjában is volt jogszabályi alapja [rPtk. 200. § (1) bekezdés, rHpt. 203. § (3) bekezdés c) pont, 209. § d) pont, 210. § (2) bekezdés, 212. § (1)-(2) bekezdés, 213. § (1) bekezdés e) pont]. Mindebből következően az ítéletábra álláspontja szerint a kezelési költség főszolgáltatás jellegű, egyúttal meghatározó a szolgáltatás és ellenszolgáltatás irányában is. A hitelező által szükségképpen nyújtandó szolgáltatásért járó ellenszolgáltatásnak minősül, amely a felek megállapodásától függően jelentkezhet a kamatban vagy önálló címen. Tisztességtelenségének vizsgálata és korlátai aszerint alakulnak, hogy a kikötés világos vagy érthető-e. A perbeli feltételre konkretizáltan megállapítható volt, hogy annak megfogalmazása világos és érthető, a hiteldíj, idetartozóan a kamat és a költség a szerződés azonos pontjában és nem mozaikszerűen jelent meg. A szerződés pontosan meghatározta a kezelési költség adott időpontban fennálló tőketartozásra eső éves mértékét, a mögötte álló szolgáltatás természete pedig magától értetődő. A hitelezési gyakorlatban ugyanis köztudomású, hogy a hitel létszákhöz igazítottan a folyósítási díj a hitelszerződés megkötésével kapcsolatos banki adminisztráció miatt fizetett ellenszolgáltatás, amely a folyósításig merül fel, a kezelési költség pedig a hitel futamideje alatt felmerülő banki adminisztrációért fizetett ellenszolgáltatás. Nem volt ezért megállapítható az alperes költségfelszámításának tisztességtelensége, hogy ugyanazon tevékenységért kétszer érvényesített díjat ügyleti kamatban és kezelési költségben, vagy úgy számította volna fel ellenszolgáltatását, hogy annak hátterében nem volt a fogyasztó érdekében végzett banki szolgáltatás. A kezelési költség százalékos mértékét és vetítési alapját a szerződés világosan és egyértelműen határozta meg, ezért a kezelési költség átalányjelleggel történő felszámítása miatt a kikötés tisztességtelensége az rPtk. 209. § (4) bekezdése szerint nem volt vizsgálható.

[20] A ténytanúsítvánnyal kapcsolatos kikötés nem minősült tisztességtelennek a Kormányrendelet 1. § (1) bekezdés hivatkozott a), b) és j) pontjaiból sem, nem volt ugyanis a kölcsönszerződés valamely feltételének értelmezésére az alperest feljogosító rendelkezés és

nem is változtatta meg hátrányosan a bizonyítási terhet a fogyasztóra nézve, nem korlátozta továbbá a fogyasztó igényérvényesítési lehetőségeit sem.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[21] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésével az elsőfokú ítélet megváltoztatását és elsődlegesen a felek közti kölcsönszerződés létre nem jöttének, másodlagosan érvénytelenségének, harmadlagosan pedig a kölcsönszerződés II.2. és III. pont 2. és 3. számozatlan bekezdésének tisztességtelensége megállapítását kérte.

[22] Arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet ellentétes az EUB C-483/16. számú ügyben hozott ítéletével, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével, az Alaptörvény Q cikkének (2) és (3) bekezdésével, a 13/93/EGK irányelvvel (a továbbiakban: fogyasztói irányelv), kiemelten annak huszonnegyedik preambulumbekkezdésével.

[23] A jogerős ítélet tényállásához kapcsolódóan azt emelte ki, hogy a felmondáskor a felperesnek túlfizetése volt, ami jogtalanná teszi a felmondást. Utalt a követelés 2006. július 6-i engedményezésre, valamint az O Zrt. végrehajtást kérő kérelmére a közjegyzői okirat záradékolására, végül arra, hogy a folyósított kölcsönösszeggel szemben 3.920.660 Ft-ot az alpereseknek, jogutódjuknak pedig 1.214.846 Ft-ot megfizetett.

[24] Álláspontja szerint a másodfokú bíróság az EUB előtt folyamatban volt előzetes döntéshozatali eljárásokat illetően figyelmen kívül hagyta az uniós jog primátusának elvét, amellyel megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdését, továbbá az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkében rögzített hatékony bírói jogvédelemhez való jogot. Téves a jogerős ítélet álláspontja abban is, hogy az adott jogkérdések nemzeti jogban kialakult megítélése miatt nem szükséges a C-621/17. és a C-34/18. sz. előzetes döntéshozatali eljárások bevárása.

[25] Állította, hogy a felek között még érvénytelen szerződés sem jött létre, mivel a szerződéskötéskor fennálló körülmények mellett a felperes nem rendelkezett érthető, világos, egyértelmű és átlátható információkkal a devizában nyilvántartott kölcsönkonstrukció lényeges elemeinek tényleges tartalmáról, különösen a konstrukció komplex kockázatáról. A szerződésben meghatározott lényeges elemekből a felperes nem tudhatta, hogy mi a felek szolgáltatása és ellenszolgáltatása [rPtk. 205. § (1)-(2) bekezdés], amelyet alátámaszt, hogy a 2006. évi szerződés vizsgálatát a bíróságok a Kúria 2013. évi jogegységi határozata mentén végzik el. A felek akkor állapodhatnak meg szerződésük főtárgyát illetően abban, hogy azt egy későbbi esemény függvényévé teszik, amennyiben a későbbi esemény egyik fél érdekkörében felmerülő dologtól sem függ. Fogyasztói szerződés esetén nem állapodhatnak meg a felek abban, hogy a szolgáltató később határozza meg mind a saját maga, mind a fogyasztó szolgáltatását. Egyebekben a türelmi időre a szerződés egyáltalán nem tartalmaz törlesztőrészleteket.

[26] Arra is hivatkozott, hogy a C-483/16. számú döntés mellett a DH-törvények eredményeként a fogyasztó hátrányosabb helyzetbe került azzal, hogy kötelezően kimunkált számításokkal egybekötött jogkövetkezmény iránt kérelmet kell előterjesztenie. Utalt a C-118/17. számú ítéletre, amely kimondta a szabályozás közösségi joggal ellentétes jellegét, valamint a C-260/18. számú ítéletre, amely a fogyasztó kinyilvánított szándékának döntő jelentőséget ad. Állította, hogy a bíróságoknak mellőzniük kellett volna az ügyben a DH2. tv. 37. §-ának alkalmazását és a keresetet az rPtk. 239/A. §-a szerint kellett volna elbírálni, különös tekintettel a felmondott és végrehajtás alatt álló szerződés tényére.

[27] A kölcsönszerződés I.1. pontjával összefüggésben kiemelte, hogy nem tartalmazza pontos és érthető módon a számítási módszer leírását arra, hogy a 7.000.000 Ft kölcsönösszegeből milyen képlettel kerül megállapításra a pénztartozás devizaösszege, nem tartalmazza továbbá annak pontos adatát sem, hogy mikor kerül sor a folyósításra. Az alperes egyoldalú döntésén múlt a kölcsön folyósítása, ezáltal az átszámításhoz alkalmazott vételi árfolyam meghatározása is, miáltal az alkalmazandó árfolyam átlátható, egyértelműen meghatározott és világos jellege nem teljesül. A vizsgált feltételből a szerződés aláírásakor a felperes annyit tudott megállapítani az őt érintő gazdasági következményekkel kapcsolatban, hogy a részére folyósításra kerülő kölcsönösszeg előtte ismeretlen vételi árfolyam alapján nem ismert összegű lesz, és a havi törlesztőrészekkel kapcsolatban is csak annyit tudhatott, hogy valamikor valamekkora svájci frank összegű havi törlesztőrészlet fizetési kötelezettsége lesz. Állította, hogy nem volt akadálya az alpereseknek a szerződéskötéskor fennálló körülmények ismeretében pontosan, világosan és egyértelműen meghatározniuk azt a számítási módszert, amely a törlesztőrészlet meghatározására irányadó, külön a türelmi időre és az azt követő időszakra, különös tekintettel arra, hogy a hitelképesség során a számításokat elvégezték [rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pont]. A szerződésben 232,59 CHF összegben jelölt törlesztőrészlet adata hibás, a helyes számítás 232,58 CHF havi törlesztőrészletet eredményez. A szerződéses adat a forint kölcsönösszeg alapján került meghatározásra, amelyhez szükséges volt a svájci frank deviza eladási árfolyamának ismerete. Deviza vételi árfolyam alkalmazásával az eltérés 2,6 CHF-nél több. A szerződéskötéskor ismert adatok alapján a nyilvántartás devizanemében is megállapítható és átszámítással feltüntethető lett volna a szerződésben a kölcsön devizaösszege 2006. március 31-ével, amelyet az alperesek nem tettek meg. Elmulasztották továbbá a türelmi idő lejártát követő futamidőre a törlesztőrészek összegének feltüntetését, amellyel kapcsolatban irányadó a Kúria Gfv.VII.30.172/2015/5. számú ítéletében levont következtetése.

[28] Állította, hogy megállapítható a szerződés semmissége a törlesztőrészlet hiányos megállapítása miatt az rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pontja szerint, hiszen a felek megállapodása a törlesztőrészek összegét a teljes futamidőre nem, csupán a türelmi időre tartalmazza 232,59 CHF-ben. Mivel az 1/2016. PJE jogegységi határozat vonatkozó pontjai nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatára az Alkotmánybíróság előtt V-942-2/2019. számon eljárás van folyamatban, kérte a felülvizsgálati eljárás felfüggesztését.

[29] Álláspontja szerint megállapítható a szerződés érvénytelensége az rHpt. 213. § (1) bekezdés d) pontja szerint is, a DH1. tv. 4. §-ában felállított vélelem, a szerződés változó kamatozású jellege mellett. Megalapozza az érvénytelenséget [rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pont] továbbá, hogy a kikötött THM nem valós, nem is lehet helyes a DH1. tv. 3. §-a eredményeként az árfolyamrés költségét magában foglaló jellege miatt. Utalt az Európai Unió Bizottságának a fogyasztói irányelv összefoglaló elemzésével kiadott közleményére, amely a

teljes hiteldíjmutatóval kapcsolatban tartalmazza, hogy az ismertetett elvnek érvényesülnie kell abban az esetben is, ha a feltüntetett THM hibás vagy megtévesztő.

[30] Az árfolyamkockázatról adott tájékoztatást illetően az rHpt. 203. § (4), (5) bekezdései mellett állította, hogy sem a kölcsönszerződés vizsgált pontjából, sem a kockázatfeltáró nyilatkozatból nem derül ki, hogy a fogyasztónak korlátlan kockázatot kell viselnie. A felperes kizárólag a részére szóban adott tájékoztatással együttesen tudott következtetni arra, hogy a futamidő alatt milyen gazdasági hatással számolhat, ami annyit jelentett, hogy 5-10%-os többletterhet kell viselnie az árfolyamváltozás miatt 15 év alatt. A felperes a jelentős mérték alatt tehát ezt a mértéket értette az alperesi ügyintézőtől kapott tájékoztatás alapján. Kifogásolta, hogy az ügyben eljáró bíróságok nem tárták fel azokat a körülményeket, amelyek a szerződéskötéshez vezettek az alperesek részéről, elmaradt annak értékelése, hogy miként alakult tudomásuk az árfolyamváltozásokkal kapcsolatban. Az Alaptörvény XXVIII. cikkére utalással rámutatott, hogy a korlátlanság és az akár jelentős mértékű emelkedés kitételek nem szinonim fogalmak, a napról-napra bármilyen irány és bármilyen mérték nyelvtanilag és logikailag sem lehet szinonimája sem a jelentős, sem pedig a korlátlan árfolyamkockázatnak. Az EUB C-186/16. számú ítélete értelmében a fogyasztónak nem egyedül arról kell tudomást szereznie, hogy a törlesztőrészletek és a tőke jelentős mértékben is emelkedhet, hanem minden, az alperesek által ismert, illetve megismerhető releváns információról. A fogyasztó számára a tartozás mértékének a deviza értékének megfelelő változása világosan került rögzítésre a szerződésben, de az már nem tekinthető hasonlóan világosnak, hogy mit jelent az egyes devizák forinthez viszonyított érték változásának a mechanizmusa. A gazdasági következmények feltárásában legalább annak szerepelnie kellett volna, hogy a törlesztőrészletek jelentős emelkedése akár az adós teljes anyagi ellehetetlenülésével is járhat. Mindebből következően megállapítható álláspontja szerint, hogy a perbeli tájékoztatás nem felelt meg sem a C-51/17., sem a C-186/16. számú ítéletekben foglaltaknak. A felek szerződésében a svájci frank forinthez viszonyított árfolyamváltozásának kockázatfeltárása – vizuális értelemben – nem éri el az unió mércéjét, a külön szövegezett kockázatfeltáró nyilatkozat nem emeli ki a CHF korlátlan mértékű emelkedését, az akár jelentős mértéket összemosza az EUR +/-15%-os változásával.

[31] A kezelési költség tekintetében előadta, hogy a szerződés és az üzletszabályzat II.5.5. pontja alapján nem derül ki az adott hiteldíjelem mögött álló konkrét szolgáltatás. Nem tűnik ki, hogy az alperesek szolgáltatása adminisztrációs jellegű-e, ha igen, milyen adminisztrációs szolgáltatásról van szó, aminek a költsége az ügyleti kamatban nem érvényesíthető, ezért a hiteldíjelem a kamaton felül nem volt felszámítható. Amennyiben a kamat többféle módon jelenik meg a szerződésben, az mozaikszerű kikötés, a költség kikötése tisztességtelen. A költség tőkéhez viszonyított százalékos meghatározásából megállapítható az is, hogy az alperes nem a banki adminisztráció költségét számította fel, és világos az is, hogy a kezelési költség nélkül a szerződés teljesíthető. A C-621/17. számú döntésben foglalt szempontrendszer alapján a kezelési költség kamatjellegű és adminisztratív költség, meghatározása kellő indok nélkül százalékos, egyben aránytalan. Megállapítható továbbá, hogy alkalmazását jogszabály kötelező jelleggel nem írta elő, részletes tartalmát a szerződés nem tartalmazta. Külön feltüntetése azt szolgálta, hogy az ügylet alacsony kamatozásának tűnjön. Megjegyezte, hogy a 4,7%-os kamat mellett a 2,4%-ban meghatározott kezelési költség kikötés tisztességtelenségéhez vezet, hogy a jóhiszeműség és tisztesség elvének megsértésével a fogyasztó hátrányára került meghatározásra, ami a 2005/29/EK irányelvbe ütközik.

[32] A banki nyilvántartást elfogadtató kikötés tisztességtelenségét illetően azt emelte ki, hogy az alperesek a folyósítás előfeltételeként írták elő a szerződés közokiratba foglalását, lehetővé téve a közvetlen végrehajtást. A fogyasztói kölcsönszerződés ilyen biztosítéka mindenképpen tisztességtelen, de megállapítható a bizonyítási teher megfordítása is, mivel a közvetlen végrehajtási eljárásban vitatás esetén az adós kerül felperesi pozícióba, ahol elsődlegesen őt fogja terhelni a bizonyítás kötelezettsége. A szerződés 4. pontjában foglalt kikötés a Kormányrendelet 1. § (1) bekezdés a), j) pontjaiba ütközik, az rPtk. 209. § (3) bekezdése alapján tisztességtelen. A kikötés tartalma ugyan nem felel meg az rPtk. 242. §-a szerinti tartozáselismerésnek, joghatásában azonban a záradékon szereplő összeg aggálytalanságát megalapozza. Megjegyezte, hogy a C-34/18. sz. ítélet nem veszi figyelembe a polgári perrendtartást és időközi változásait. A 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 528. §-a alapján a fogyasztó már nem indíthat végrehajtás megszüntetésére irányuló pert a tisztességtelenségre, érvénytelenségre hivatkozással.

[33] Az alperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban fenntartására irányult. Egyetértettek a jogerős ítélet indokaival.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

[34] A Kúria rögzíti, hogy nem találta indokoltnak, ezért mellőzte a felülvizsgálati eljárás tárgyalásának felfüggesztését az Alkotmánybíróság előtt – többek között – az 1/2016. PJE jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására is kezdeményezett eljárás befejezéséig [rPp. 152. § (2) bekezdés]. Amellett, hogy a Kúria a jelen ügyben is irányadónak tartott jogegységi határozataiban – a későbbiekben részletezettek szerint – a devizaalapú kölcsönszerződés konstrukciója, a kirovó és a lerovó pénznem természete szerint, annak megfelelően kellett vizsgálja a szerződés tartalmának meghatározottságát, leszögezi, hogy a fogyasztói irányelvet átültető szabályozás eredményeként a hazai joggyakorlatban nem merül ki a fogyasztók védelme az rHpt. szabályaiban, az azt értelmező jogegységi határozat szerint. Egyebekben pedig az, amit az indítványozók a támadott jogegységi határozaton lényegében számon kérnek, a világos és érthető megfogalmazás, az átláthatóság követelménye felé mutat, ezáltal nem az rHpt. értelmezésére, hanem a szerződési feltételek tisztességtelenségen alapuló érvénytelenségi tesztjére, azaz az rPtk. (2014. március 15-től a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény) alkalmazására tartozik.

[35] A Kúria a jogerős ítéletet a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt az ott megjelölt okból az alábbiak szerint részben jogszabálysértőnek találta.

[36] A felülvizsgálati kérelem hivatkozásával ellentétben önmagában az, hogy a másodfokú bíróság döntésével nem várta be a EUB előtt C-621/17. és a C-34/18. számon kezdeményezett – időközben befejezett – előzetes döntéshozatali eljárásokat, nem tette jogszabálysértővé a másodfokú bíróság döntését és nem eredményezhette a felülvizsgálni kért ítélet hatályon kívül helyezését. A jogerős ítélet indokolásából kitűnően továbbá nem vezetett az érvénytelenségi kereset elutasításához, vagy bármely, a kereset alapjául megjelölt érvénytelenségi jogcím felretételéhez és érdemi vizsgálata elmaradásához az érvénytelenség felperes által alkalmazni kért jogkövetkezményének hibája, miből következően

megalapozatlan volt a felülvizsgálati kérelem hivatkozása az ítélet jogszabálysértő jellegére a DH2. tv. 37. § (1) bekezdése alapján is.

[37] Egyetértett a Kúria az ügyben eljáró bíróságok álláspontjával abban, hogy megállapítható volt a felek közti kölcsönszerződés érvényes létrejötte a csatolt iratokban rögzített tartalommal. Az elsőfokú eljárásban rendelkezésre bocsátott iratokból – kiemelten a hitelkérelem és a kölcsönszerződés alapján – megállapítható: a peres felek között valamennyi lényeges kérdésre kiterjedően a kölcsönszerződés az írásban rögzített tartalommal létrejött [rPtk. 523. §, 205. § (1) és (2) bekezdés, 218. § (1) bekezdés], a szerződés – a következőkben részletezettek szerint – megfelelt az rHpt. 213. § (1) bekezdés vizsgált pontjaiban megfogalmazott elvárásoknak is.

[38] Helytálló a jogerős ítélet következtetése a felek kölcsönszerződésének deviza alapú minősítésére is. A jogerős ítélet helyes megállapításainak megisméltése nélkül hangsúlyozza a Kúria, hogy nem hagyott kétséget a felek közti jogügylet deviza alapú jellege felől a szerződésben alkalmazott konstrukció, amely megfeleltethető volt a 6/2013. PJE jogegységi határozat tartalmának. A deviza alapú kölcsön lényege, hogy az adós tartozása devizában keletkezik, a folyósításra és a törlesztésre pedig forintban kerül sor. Deviza alapú kölcsönügyleteknél a kölcsönösszeg, ezáltal a törlesztőrészletek meghatározásának egyformán tipikus módja, ha a felek a kölcsönt devizában, de az is, amennyiben forintban határozzák meg, ugyanakkor a szerződés egyéb rendelkezései nem hagynak kétséget afelől, hogy a hitelező a devizában megállapított és nyilvántartott kölcsönt a szerződésben kikötött – tipikusan a kölcsönt nyújtó pénzügyi intézet által alkalmazott – irányadó árfolyamon átszámítva forintban folyósítja, az adósnak pedig ennek az összegnek megfelelő összeget és annak járulékait kell visszafizetnie forintban, a szerződésben meghatározott árfolyam aktuális értékének figyelembevételével [6/2013. PJE jogegységi határozat indokolása III. 2.a) pont, rPtk. 200. § (1) bekezdés].

[39] A Kúria a devizaalapú kölcsönszerződések érvényességét a kölcsön összege és a törlesztőrészletek meghatározottsága szempontjából már több jogegységi határozatában vizsgálta: iránymutatást adott a 6/2013. PJE jogegységi határozaton túl az 1/2016. PJE jogegységi határozatban is. Ez egyben azt is jelenti, hogy a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott Gfv.VII.30.172/2015/5. számú ítéletben megjelenő jogi álláspont meghaladott, a bírói gyakorlatban a türelmi idő megítélésében korábban mutatkozó eltérést és bizonytalanságot az 1/2016. PJE jogegységi határozat megszüntette.

[40] A deviza alapú kölcsön lényegéből, vagyis abból következően, hogy az adós tartozása devizában keletkezik és így kerül megállapításra, a kölcsön folyósítása és törlesztése pedig egyaránt forintban történik, az adós forintban teljesítendő fizetési kötelezettsége a forint erősödésétől, gyengülésétől függ. A devizaalapú kölcsönszerződés jellege – a kirovó és a lerovó pénznem eltérése és ebből adódó lényege – nem zárja ki ugyanakkor a törlesztés összegének meghatározottságát a szerződéskötés időpontjában. A devizaalapú kölcsöntartozás éppolyan egyértelműen meghatározott, mint az effektivitási kikötéssel ellátott devizakölcsön. Az adós tartozása mindkét esetben a szerződéskötés időpontjában egyértelműen rögzül a kirovó pénznemben meghatározott összegben. A kirovó és a lerovó pénznem eltéréséből ugyanakkor szükségszerűen fakad, hogy a szerződéskötés időpontjában nem lehet megmondani, hogy a lerovás (szerződéskötéskor nem is szükségszerűen ismert) pénznemből

mennyit kell adni ahhoz, hogy az adós teljesítsen. Ez azonban a kirótt tartozás egyértelmű meghatározottságát nem érinti (6/2013. PJE III/1. indokolás).

[41] A felek szerződésében alkalmazott devizakonstrukcióban a szerződés a folyósítani vállalt kölcsön forintösszegben való feltüntetése mellett a folyósítandó kölcsönösszeg devizában történő megállapításához egyértelműen meghatározta az átszámításra irányadó időpontot (folyósítás napja) és a vonatkozó árfolyamot (I. rendű alperes által alkalmazott deviza vételi árfolyam) az I.1. pontban, miáltal maradéktalanul teljesült az rHpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjában megfogalmazott követelmény, ahogyan azt a Kúria az 1/2016. PJE jogegységi határozatban már értelmezte. Az rHpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjában írt elvárás teljesüléséhez egyebekben nem is lenne érvényességi kelléke a szerződésnek a kirovó pénznem megjelölésén túlmenően – akár naptárszerű megjelöléssel, akár más, egyértelmű meghatározással (pl. a folyósítást megelőző napon) – az irányadó átszámítási időpont megjelölése, ez utóbbi ugyanis – a felek eltérő rendelkezésének hiányában – ipso iure a folyósítás napjában rögzülne az rPtk. 231. § (2) bekezdésében írtak szerint. Megfelel a devizaalapú kölcsönszerződés az rHpt. 213. § (1) bekezdés e) pontjában írtaknak, ha rögzíti a törlesztőrészek számát, azok pontos száma, vagy a futamidő és a törlesztés gyakorisága megadásával, meghatározza a törlesztőrészek összegét a számítás módja és az ehhez szükséges adatok egyértelmű megadásával, továbbá tartalmazza a törlesztési időpontokat, vagyis az egyes törlesztő részeket esedékességét, akár annak naptárszerű megjelölésével, akár annak más, egyértelmű meghatározásával (pl. míg az első törlesztő részlet a folyósítást követő napon esedékes, addig a további törlesztő részeket havonta, az első törlesztés napjának megfelelő naptári napon esedékesek; kiszámítható a törlesztő részeket esedékessége akkor is, ha a szerződés azt tartalmazza, hogy az adós minden hónap 5. munkanapján köteles teljesíteni). Nem érvényességi kelléke a szerződésnek, hogy tételesen tartalmazza a törlesztőrészek összegét akár a kirovó, akár a lerovó pénznemben, mint ahogy az sem, hogy dátumszerűen rögzítse az irányadó átszámítási időpontot. Kiszámíthatónak minősül a törlesztőrészek összege, ha az az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában pontosan meghatározható. Az előzőekben ismertetett elvárás teljesül a perbeli kölcsönszerződés alapján mind a száz hónapos türelmi időszakra, mind pedig az azt követő, a hiteldíjat és a tőkét egyenletes (annuitásos) törlesztéssel teljesítendő hátralévő törlesztési időszakra a szerződés III.1. és 2. pontja egybevetésével (1/2016. PJE jogegységi határozat IV/1. és 2. pont).

[42] A devizaalapú kölcsönszerződések egyoldalú kamat-, költség-, és díjemelést lehetővé tevő kikötései tisztességtelenségét – mind a múltra, mind a jövőre nézve – a DH-törvények kiküszöbölték (1/2016. PJE jogegységi határozat IV/2. pont), ezért az adott kikötés tisztességtelenséget eredményező és a DH1. tv. 4. §-a alá így tartozó hibája miatt megalapozatlanul hivatkozott a felperes egyben a szerződés rHpt. 213. § (1) bekezdés d) pontja szerint is teljesülő érvénytelenségére a hiteldíj megváltoztatását megalapozó feltételek, körülmények részletes meghatározása hiányában.

[43] A THM mikénti feltüntetését illetően a Kúria a 6/2021. PJE jogegységi határozatában értelmezte az rHpt. 213. § (1) bekezdés b) pontját: a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés akkor tekinthető semmisnek az rHpt. hivatkozott rendelkezése alapján, ha az éves, százalékbán kifejezett teljes hiteldíjmutatót egyáltalán nem tartalmazza. Csak a THM hiánya és nem annak téves (hibás) megjelölése eredményez semmisséget az rHpt. értelmezett szabálya alapján.

[44] Az árfolyamkockázat kérdéskörében a felek szerződését megelőző kockázatfeltáró nyilatkozat és a megkötött kölcsönszerződés vonatkozó szabályozásának együttes jelentőségéről, ebből következő együttes vizsgálatuk szükségességéről az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötések tisztességtelenségének megítélése során helytállóan foglaltak állást az ügyben eljáró bíróságok. A kölcsönszerződésben foglalt szerződési feltételekben szereplő, az adós fizetési kötelezettségét szabályozó kikötések átláthatóságának, vagyis annak megítélése során, hogy az árfolyamkockázat mibenlétéről a fogyasztó megfelelő tartalmú tájékoztatást kapott-e a szerződéskötéskor – a 2/2014. PJE jogegységi határozat, valamint az EUB C-186/16. számú ügyben hozott ítéletének indokolásából is kitűnően – a felek közti szerződés szövegén túl jelentősége van a pénzügyi intézmény részéről egyéb úton nyújtott tájékoztatásnak, magának a kockázatfeltáró nyilatkozatnak is [rPtk. 205. § (3) bekezdés, 209. § (1) és (2) bekezdés].

[45] Az árfolyamkockázat a kirovó és a lerovó pénznem eltéréséből adódó, szükségképpeni és automatikus következmény, a devizaalapú kölcsönszerződések jellegéből következik [6/2013. PJE jogegységi határozat III/2. a) pontjához tartozó indokolás; EUB C-51/17. számú ítélet]. A kölcsönszerződés részét képező általános szerződési feltételeknek az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötései a szerződés főszolgáltatására vonatkoznak, ezért adott esetben nem világos, nem érthető jellegük miatt idézhetik elő a szerződés – egészének – érvénytelenségét, a kikötések tisztességtelenségén keresztül [1/2014. PJE jogegységi határozat 1. pontjához tartozó indokolása].

[46] Az árfolyamkockázat mibenlétét szabályozó szerződéses feltételek átláthatóságával kapcsolatban felállított követelményrendszert maga a fogyasztói irányelv, az irányelvet a hazai jogba átültető szabályozás, valamint az EUB-nak a fogyasztói irányelvet kötelező jelleggel értelmező ítéletei adják meg, miként azokat a Kúria is értékelte és figyelembe vette vonatkozó jogegységi döntése meghozatalakor [2/2014. PJE jogegységi határozat 1. pontjához tartozó indokolás].

[47] A C-26/13. számon indult előzetes döntéshozatali eljárásban – amelyet az alapügyben vizsgált devizaalapú szerződésben kikötött árfolyamrész, vagyis a folyósításra előírt vételi típusú árfolyammal szemben a törlesztőrészletek kiszámítására az adott deviza eladási árfolyama alkalmazását lehetővé tévő szerződéses feltétel tett indokoltá – a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdésének értelmezésével úgy foglalt állást az EUB, hogy az adott alapügyben szereplőhöz hasonló szerződési feltétel esetén a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazásának követelménye alatt nem kizárólag az érintett feltétel nyelvtani szempontú érthetőségét kell érteni a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

[48] Az EUB az előzőekben hivatkozott ítéletében tehát a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdésével összefüggésben a világos és érthető megfogalmazás szempontrendszerébe tartozóként generális jelleggel határozta meg az alaki és nyelvtani érthetőség teljesülését, továbbá ezen felül a fogyasztó megalapozott döntéséhez olyan egyértelmű és érthető

kritériumok megadását, amelyekből a fogyasztó előre láthatja a kikötés eredményeként jelentkező, őt érintő gazdasági következményeket. Szintén általánosan megfogalmazott követelményként jelenik meg az EUB ítéletében az az elvárás, hogy a fogyasztó számára ténylegesen lehetőséget kell biztosítani a szerződés valamennyi feltételének, továbbá a szerződéskötés következményeinek megismerhetőségére. A felállított szempontrendszer alkalmazása során fogyasztó alatt nem a konkrét fogyasztó értendő, hanem az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó. Az EUB ítéletének az a része, amely meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működése, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszony bemutatásának elvárására vonatkozik, a konkrét előzetes döntéshozatali eljárás alapját jelentő szerződéses feltételre specializált megállapítás, abból következően, hogy az eljárásban vizsgált különmemű árfolyamok kikötése – a szerződéses feltétel természetéből adódóan – feltételez és magában hordoz egy szükségszerű számítási műveletet.

[49] A Kúria a C-26/13. számú ítélet kihirdetése után, annak iránymutató megállapításai figyelembevételével hozta meg a 2/2014. PJE jogegységi határozatát, a 6/2013. PJE jogegységi határozattal addig el nem döntött jogkérdésekről. Idetartozott egyebek mellett a devizaalapú kölcsönszerződésekben az árfolyamkockázat korlátlan viselésére vonatkozó kikötés megítélése is.

[50] A 2/2014. PJE jogegységi határozat értelmében a világos és érthető megfogalmazás, illetve az átláthatóság elvéből következően a vizsgált szerződéses feltétel tekintetében a fogyasztót olyan helyzetbe kell hozni a szerződéskötéskor, hogy megfelelően fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket, árfolyamkockázat esetén azt, hogy a jövedelme szerinti pénznem leértékelődésével annak hatása a fizetési kötelezettségére korlátlan. Az általános szerződési feltételekben szereplő, az árfolyamkockázat mibenlétére, tartalmára, viselésére vonatkozó kikötés akkor világos és érthető, ha az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára felismerhető, hogy a számára kedvezőtlen árfolyamváltozás korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának felső határa nincs [2/2014. PJE jogegységi határozat III/1. pontjához tartozó indokolás]. Kiolvasható a jogegységi döntés indokolásából az is, hogy az árfolyamkockázat várható alakulásának, realitásának megjelölése nem elvárás a fogyasztó felé teljesítendő tájékoztatással szemben. Ez utóbbi körbe tartozó többletinformációnak – így a fogyasztó által viselendő árfolyamkockázat nem valós vagy korlátozott jellegére közölt adatnak – csupán a szerződés egyértelmű megfogalmazásával, illetve a megfelelő tartalmú kockázatfeltáró nyilatkozattal szemben, a bennük foglalt tájékoztatást lerontó hatás tulajdonítható.

[51] Mindezeket követően hozta meg az EUB a C-51/17. számú ítéletét, amelyben kifejezetten az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződéses feltétellel összefüggésben értelmezte a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdését. Kimondta, hogy a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának követelménye ahhoz, hogy a fogyasztók tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak, magában foglalja, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos feltételnek nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, abban az értelemben, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy a nemzeti fizetőeszköz a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti devizához képest leértékelődhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági

következményeit is. A pénzügyi intézmények feladatába tartozó tájékoztatásnak ki kell terjednie a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészekre gyakorolt hatására. Mindezek közelebbről annyit jelentenek, hogy a kölcsönfelvevőnek világos tájékoztatást kell kapnia egyrészt arról, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik azon devizához képest, amelyben a kölcsönt nyújtották; másrészt fel kell hívnia a banknak a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra; végül pedig a fogyasztó számára tényleges lehetőséget kell biztosítani az összes szerződéses feltétel megismerésére.

[52] Leszögezi a Kúria, hogy a pénzügyi intézményeket az árfolyamkockázattal összefüggésben terhelő tájékoztatási kötelezettség tekintetében nem elvárás az árfolyamváltozás prognózisa a teljes szerződéses futamidőre előre [6/2013. PJE III.3. pontjához tartozó indokolás], és az EUB C-186/16. számú ügyben hozott ítéletéből sem olvasható ki a felülvizsgálati kérelemben megjelenő értelmezés. Az EUB hivatkozott döntésének ügyben releváns tartalma a fogyasztói irányelv 3. cikk (1) bekezdésének értelmezése körében azt mondja ki, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításához a bíróságoknak a szerződéskötés időpontjára vetítetten kell vizsgálni a szerződéskötés valamennyi körülményét, idetartozóan azt is, amiről a szolgáltatónak a szerződés megkötésének időpontjában tudomása lehetett és a szerződés későbbi teljesítésére kihatható, mégpedig amiatt, mert a szerződési feltétel magában foglalhat a felek között olyan egyenlőtlenséget, amely csak a szerződés teljesítése során válik nyilvánvalóvá. Az I. és II. rendű alperesek ugyanakkor – a perben vizsgált, a későbbiekben részletezett kockázatfeltáró nyilatkozatból kitűnően – felhívták a felperes figyelmét arra, hogy az árfolyamváltozásnak kitett törlesztőrészek összege előre nem állapítható meg. Mindebből következően az árfolyamváltozás előreláthatósága nem hathatott ki a keresettel támadott szerződéses kikötés tisztességtelenségének megítélésére.

[53] Az előzőekben ismertetett követelményrendszernek a felperes keresetével támadott szerződéses feltételre konkretizált alkalmazása körében hangsúlyozza a Kúria, hogy a felperes az árfolyamkockázat viseléséről nem egyedül és első ízben az aláírt kölcsönszerződés vizsgált pontjából (V.4.) szerzett tudomást, hanem az az I-II. rendű alperesektől már a szerződéskötéseket megelőzően tájékoztatást tartalmazó iratot kapott az árfolyamkockázat mibenlétéről, az általa aláírt – az alábbiakban részletesen elemzett – kockázatfeltáró nyilatkozat szerint.

[54] A szerződési feltételek világos és érthető jellegéhez alapvető jelentőségű – de nem egyedülként érvényesülő – alaki, nyelvtani szempontból elvárt érthetőséggel kapcsolatban megállapítható, hogy mind a kockázatfeltáró nyilatkozat, mind pedig a vizsgált V.4. szerződéses pont – szerkezeti elhelyezéséből, valamint megszövegezéséből adódóan – áttekinthető szerkezetben, egyértelműen azonosítható és értékelésre alkalmas, érthető tartalommal jelent meg a fogyasztó számára. A perbeli esetben az alaki szempontú érthetőség elvárása ezáltal nem sérült.

[55] Az I-II. rendű alperesek által alkalmazott megoldás – a külön okiratba foglalt kockázatfeltáró nyilatkozattal a fogyasztók előtt a szerződéskötést megelőzően feltárt és

megismertetett ügyleti kockázatokra, majd a fogyasztók ezt követő, a szerződés megkötésével egyidejű nyilatkozatával a korlátlan árfolyamkockázat viseléséről – a szerződéskötés következményeinek kellő idejű megismerhetőségét biztosította, ahogy arra vonatkozó elvárását az EUB is következetesen megfogalmazta korábban vizsgált ítéleteiben.

[56] A felperes részéről a kölcsönszerződés megkötését megelőzően aláírt kockázatfeltáró nyilatkozat vizsgálatával megállapítható, hogy az irat szemléltető, a forint árfolyamának a szerződésben kikötött devizához képest lehetséges változására részletes és informatív szöveges magyarázatot adott a devizaalapú kölcsönügyletekben rejlő – a forintügyletektől eltérő – kockázatokra, egyben a svájci frank alapú kölcsönügyleteknek az euró alapú ügyleteket is meghaladó kockázatára. A vizsgált kockázatfeltáró nyilatkozat első két bekezdése – összevetésüket kellően szolgáló alakban, egymást követően, de két külön bekezdésben – hangsúlyozottan szerepeltette a devizaalapú kölcsön kockázatának alapvető okát: a forintban igényelt, de devizában nyilvántartott kölcsön forintban történő folyósítását az I. rendű alperesnek a folyósítás napján érvényes deviza vételi árfolyamán, illetve a kölcsön forintban történő törlesztését az I. rendű alperesnek az egyes törlesztések esedékességének napját megelőző napon érvényes deviza eladási árfolyamán. Ezt követően emelte ki az irat a szerződésben rögzített devizaárfolyammal kapcsolatban, hogy az „napról napra változik”, – míg euró esetében meghatározott 15 %-os sávon belül, addig – a svájci frank esetében „bármilyen irányban és bármilyen mértékben”, ebből következik, hogy az „esedékesség napján megfizetendő törlesztőrészlet forintösszege előre nem állapítható meg”, amennyiben „a folyósítás napján érvényes árfolyamhoz képest a forint árfolyama gyengül, a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke akár jelentős mértékben is emelkedhet”. Hangsúlyozta az irat az adós kötelezettségeként, hogy a szerződésben szereplő devizanem „állandó változására” tekintettel a kölcsön törlesztéséül szolgáló lakossági folyószámlán köteles az esedékesség időpontjában az aktuális törlesztőrészlet bank általi beszedéséhez elegendő forintösszeget tartani. A felperes ezt követően tett külön nyilatkozatot az irat végén arról, hogy az árfolyamváltozásokból eredő kockázat jellegét megértette, a devizában nyilvántartott kölcsön folyósítását kéri, a felmerülő kockázatot viseli.

[57] A felek között – a már ismertetett tartalommal – megkötött devizaalapú kölcsönszerződés utalt a kirovó és a lerovó pénznem eltérésére: a forintösszegben meghatározott finanszírozási igény alapján svájci frankban meghatározott kölcsönösszegre, egyúttal a folyósítás és a törlesztések pénznemeként egyaránt a forintban történő teljesítésre.

[58] Mindezeket követően szól a keresettel támadott kölcsönszerződés V.4. pontja a felperes megtett nyilatkozataként arról, hogy adósként tudomásul vette, a forint/deviza árfolyam piaci mozgásából adódóan felmerül a veszteség kockázata; nyilatkozott tudomásáról miszerint a „szerződés futamideje alatt” a folyósítás napján érvényes és az I. rendű alperes által alkalmazott forint/deviza árfolyamhoz képest a forint árfolyamának gyengülésével a devizában megállapított törlesztőrészletek forintban megfizetendő ellenértéke „akár jelentős mértékben is” emelkedhet, „amely kockázat vagyoni kihatásait teljes mértékben” ő viseli, az árfolyamváltozásból eredő veszteség lehetőségét gondos megfontolás tárgyává tette és fizetési képességének megfelelően mérlegelte.

[59] A felek közti kölcsönszerződés ismertetett kikötései, valamint a szerződéskötés előtt aláírt kockázatfeltáró nyilatkozat együttesen meghatározott tartalma alapján a felperes – az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjén

keresztül – nemcsak azt vehette számításba, hogy a perbeli kölcsönszerződéshez kapcsolódik árfolyamkockázat, de fel kellett ismerje annak konkrét lényegét, mibenlétét, a fizetési kötelezettségére gyakorolt hatását, továbbá azt, hogy kockázatviselésének nincs felső határa, az korlátlan. A korlátlan árfolyamkockázat viselésére vonatkozóan az I-II. rendű alperesek részéről nyújtott tájékoztatás teljesítette a világos és érthető megfogalmazás, illetve az átláthatóság követelményét, ebből következően nem volt megállapítható a keresettel támadott főszoftáratást megállapító szerződéses kikötés tisztességtelensége [rPtk. 209. §].

[60] Az előzőekhez kapcsolódóan rögzíti egyúttal a Kúria, hogy a felülvizsgálati eljárás korlátai [rPp. 272. § (1) és (2) bekezdés, 275. § (1) és (2) bekezdés] kizárták a felperes részéről a felülvizsgálati tárgyaláson újonnan előadott, az adós teljesítőképességére kiterjedő vizsgálat szükségességére vonatkozó hivatkozás érdemi vizsgálatát [rHpt. 77-78. §], mivel a megjelölt körülményre korábban, az eljárás megelőző szakaszaiban a felperes nem tett utalást, a felvetett jogkérdés a megelőző eljárási szakaszoknak nem volt tárgya. A felülvizsgálat rendkívüli perorvoslat jellegéből következően a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, nem lehet tárgya – az egységes és régóta kialakult joggyakorlat értelmében – sem olyan tény-, sem pedig jogkérdés, amely a megelőző eljárásban nem merült fel, amelyre a felek korábban nem hivatkoztak (BH2015. 18., BH2002. 447., BH2002. 283.).

[61] Jogszabálysértés nélkül foglalt állást a jogerős ítélet a perbeli kölcsönszerződés keresettel támadott III. pont második és harmadik bekezdésében foglalt kikötésről, amellyel a Kúria ugyancsak egyetértett. A felülvizsgálati kérelem érvelésére tekintettel kiemeli, hogy az EBH 2018.G.1. számon közzétett gazdasági elvi határozatában kifejtettekét változatlanul, minden részletében irányadónak tekinti. Az adott ügyben a perbelivel a tartalmát és a lényegét tekintve megegyező szerződéses rendelkezés tekintetében a Kúria akként foglalt állást, hogy az a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára nem fordítja meg. Rámutatott, az a szerződéses rendelkezés, amely szerint a pénzügyi intézmény a saját nyilvántartásai alapulvételével jogosult a fogyasztói tartozások kimutatására, és a szerződő felek az e kimutatás alapján készült, közokiratba foglalt ténytanúsítványt tekintik irányadónak, nem minősül joghatályos tartozáselismerő nyilatkozatnak, nem korlátozza a fogyasztó jogszabályon alapuló igényérvényesítési lehetőségét sem. Döntésének jogi indokolásában hangsúlyosan hivatkozott az rPtk. 242. §-ában, az rHpt. 206. §-ában, Vht. 21. §-ában, a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény (a továbbiakban: Közjegyzői tv.) 111. § (1) bekezdésében, a Kormányrendelet 1. § (1) bekezdés i) és j) pontjaiban írtakra. A vizsgált szerződéses kikötés nem értékelhető az adós részéről joglemondásként sem, és nem tartalmaz a felek szerződésében olyan vélelmet sem, amelynek értelmében a hitelező az igénye alapjául szolgáló, valamely egyébként bizonyítást igénylő tényt egy attól különböző, másik tény bekövetkezésével és igazolásával bizonyíthatná, és így képes lenne elhárítani bizonyítási kötelezettségét a bizonyítást igénylő, döntő tényre nézve. Az rPtk. 207. § (4) bekezdése értelmében az igényérvényesítésről vagy a vitatásról való lemondásnak félreérthetetlennek és határozottnak kell lennie, nincs helye a nyilatkozat kiterjesztő tartalmú értelmezésének (BH1993. 673.).

[62] Mindez azt jelenti, hogy amennyiben az alperesek a felek közti szerződésből eredő követelésüket a felperessel szemben peres úton kívánják érvényesíteni, a perben az rPp. 164. § (1) bekezdése értelmében őket terheli annak bizonyítása, hogy a szerződés milyen tartalommal jött létre, ennek alapján milyen összeget folyósítottak a felperes részére, a saját nyilvántartásukban rögzített felperesi törlesztésekre figyelemmel mekkora a felperessel szemben fennálló követelésük. Az alperesek erre vonatkozó tényállításai – maga a

ténnyanúsítvány is – nyilvánvalóan a saját nyilvántartásukon alapulnak, vita esetén azonban perben az alpereseknek be kell mutatnia a nyilvántartás elszámolási elveit, módszereit és adatait, számításait le kell vezetniük. Ha a felperes mindezeket követően is azt állítja, hogy az alperesi elszámolás nem felel meg a szerződésben foglaltaknak, illetőleg a közölt számítás hibás, vagy arra hivatkozik, hogy részéről nagyobb összegű teljesítés történt, ellenbizonyítással élhet. Amennyiben pedig a felperes azt állítja, hogy túlfizetése keletkezett és ebből eredően igényt érvényesít az alperesekkel szemben, az alperesek nyilvántartásában szereplő – a jogvita eldöntése szempontjából releváns, bizonyításra szoruló – tényekkel kapcsolatban a bizonyítási szükséghelyzet jogintézménye bírósági gyakorlatban kimunkált elveinek alkalmazása merülhet fel.

[63] A vizsgált kikötés nem befolyásolja a kölcsönszerződésből eredő követelés kapcsán a végrehajtási záradék kiállításának feltételeit, tehát nem érinti a szerződő felek igényérvényesítési, illetve védekezési lehetőségeit, és nem hat ki a végrehajtási záradék alapján indult végrehajtás megszüntetése, illetve korlátozása iránti perekben a bizonyítási kötelezettség alakulására sem. A Vht. felek közötti szerződéskötés idején hatályos 21. § (1) bekezdése, illetve a jelenleg hatályos 23/C. § (1) bekezdése értelmében végrehajtási záradékkal látható el a közjegyzői okirat, ha az tartalmazza a szolgáltatásra és ellenszolgáltatásra irányuló vagy egyoldalú kötelezettségvállalást, a jogosult és a kötelezett nevét, a kötelezettségvállalás tárgyát, mennyiségét (összegét) és jogcímét, valamint a teljesítés módját és határidejét. Ha a kötelezettség feltételnek vagy időpontnak a bekövetkezésétől függ, a végrehajthatósághoz a Vht. korábbi 21. § (2) bekezdése, illetve jelenlegi 23/C. § (2) bekezdése szerint az is szükséges, hogy a feltétel vagy időpont bekövetkezését közokirat tanúsítsa. E szabályok értelmében a közokiratba foglalt kölcsön- vagy lízingszerződés, illetve egyoldalú kötelezettségvállalás alapján az adós tartozásának már lejárt részleteire minden további feltétel nélkül, a szerződés felmondása esetén a teljes tartozás összegére pedig akkor van helye végrehajtási záradék kibocsátásának, ha a végrehajtást kérő az adós szerződésszegése miatt szintén közokiratba foglalt jognyilatkozattal felmondta a szerződést. Az, hogy ez utóbbi esetben a szerződésszegés valóban bekövetkezett-e és így az emiatt közölt felmondás jogszerű-e, a végrehajtási záradék kiállítására irányuló kérelem elbírálása során érdemben nem vizsgálható, e vonatkozásban elegendő a végrehajtást kérő egyoldalú nyilatkozata (BH1997.348., BH2002.491., Kúria Pfv.I.21.783/2016/5.).

[64] Az adós szerződésszegésének, illetőleg a felmondásnak a tényét, valamint a végrehajtást kérő nyilvántartásai szerint fennálló tartozás aktuális összegét a végrehajtást kérő egyoldalú nyilatkozata alapján rögzítő, a Közjegyzői tv. 111. §-ában szabályozott közjegyzői okirat nem ügyleti okirat, hanem jogi jelentőségű tényeket rögzítő ténytanúsító okirat (közjegyzői tanúsítvány). Az ilyen okirat kiállítását a végrehajtást kérő akkor is kérheti a közjegyzőtől, ha erről az adóssal kötött szerződésben előzetesen külön nem rendelkeztek, illetve az adós előzetesen nem nyilatkozott külön arról, hogy a végrehajtást kérő nyilvántartásában rögzített adatok a ténytanúsítvány kiállításának alapjául szolgálhatnak. A közjegyzői ténytanúsítvány kiállítását és a végrehajtási záradék kibocsátását tehát a végrehajtást kérő e szerződéses kikötés hiányában is ugyanilyen módon és tartalommal kérhetné.

[65] A végrehajtás közjegyzői okirat záradékolása útján, tehát a peres út igénybevétele nélküli elrendelését lehetővé tevő szabályozás pedig az Alkotmánybíróság 1423/B/2010.AB és 1245/B/2011.AB számú határozatai szerint nem alkotmányellenes, nem sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, és az EUB C-32/14. számú Erste Bank kontra S.A. ügyben hozott

határozata szerint nem összeegyeztethetetlen a fogyasztói irányelv fogyasztóvédelmi követelményeivel sem.

[66] Ha a végrehajtási záradék kiállítására sor kerül, az adós a tartozását valóban csak az rPp. 369. §-a szerinti végrehajtás megszüntetése, illetve korlátozása iránti perben vitathatja. Ez azonban a végrehajtási záradék és a közjegyzői tanúsítvány jogintézményére vonatkozó, a fentiekben ismertetett szabályokból következik. A peres felek között létrejött kölcsönszerződés e vonatkozásban sem biztosít több jogosultságot az alperesek részére, illetve nem ró több kötelezettséget a felperes terhére, mint amely az irányadó jogszabályok alapján őt egyébként megilletné, illetőleg terhelné. A bizonyítási teher az rPp. 369. §-a szerinti végrehajtás megszüntetése, illetve korlátozása iránti perben is az rPp. 164. § (1) bekezdésének megfelelően alakul. Az igényérvényesítés lehetőségei, a bizonyítási teher alakulása körében tehát a kölcsönszerződés támadott rendelkezésében foglaltak a felperes jogi helyzetét nem érintik, semmilyen módon nem teszik hátrányosabbá.

[67] Habár az rPp. rendelkezéseivel szemben a 2018. január 1-jével hatályba lépett Pp. 528. § (2) bekezdése a végrehajtási per keretei között valóban nem teszi lehetővé a végrehajtási záradékkal ellátott okirattal és a vele egy tekintet alá eső okirattal elrendelt végrehajtás megszüntetését és korlátozását a követelés létre nem jöttére történő hivatkozással, mégsem vesz el jogot az adóstól az új szabályozás mindezzel, nem zárja el attól, hogy a végrehajtani kívánt követelés érvényes létrejöttét perben vitássá tegye, és ennek megállapítása iránt pert kezdeményezzen. Azokban az esetekben ugyanis, amikor a végrehajtás elrendelését nem előzte meg a követelés érvényes fennállásának érdemi elbírálása, az adós az általános szabályok szerint megindított, a követelés érvényes létre nem jöttére alapított perben kérheti a sérelmezett jogviszony anyagi jog szabályai szerinti rendezését. Ebben a perben pedig a Pp. 129. §-a alapján ugyanolyan feltételek mellett kérheti a perbíróságtól a folyamatban lévő végrehajtás felfüggesztését, mint az rPp. hatálya alatt a 370. § szerint tehette. Az ügyben megváltozott jogszabályi környezetre tekintettel sem lehet tehát alappal olyan jogkövetkeztetésre jutni, hogy a perbeli szerződéses rendelkezés elzárja a fogyasztót az igényérvényesítéstől, vagy ezt érdemben korlátozná.

[68] Utal végül a Kúria a BH2018. 146. számon közzétett döntésére is, amelyben kifejtette, amennyiben a kölcsönszerződés vizsgált kikötésének tartalma mégsem volna egyértelműen megállapítható, az rPtk. 207. § (2) bekezdésében foglalt értelmezési szabály alkalmazása válna szükségessé. Aszerint a vitás tartalmú általános szerződési feltétel – vagy fogyasztói szerződés – tartalmát a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezés szerint kell megállapítani. A kölcsönszerződés III. pontjában foglalt szerződéses feltétel értelmében a közjegyzői tanúsítvány pusztán az alperesek egyoldalú – az adósok teljesítésével összefüggésben nyilvántartott adatokra vonatkozó – nyilatkozatához kapcsolódik. A per tárgyává tett kikötésnek tehát az rPtk. 207. § (2) bekezdésére figyelemmel sem tulajdonítható olyan tartalom, amely kihatna a felek igényérvényesítési és bizonyítási lehetőségeire, kötelezettségeire.

[69] A kezelési költség felszámítására vonatkozó, egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses rendelkezés tisztességtelensége körében a másodfokú bíróság – ítéletéből kitűnően – az adott költséget a főszolgáltatásért nyújtott ellenszolgáltatás részének tekintette, amellyel szemben a Kúria az EUB C-621/17. számú ügyben hozott ítéletében megadott szempontokat követte.

[70] Kiemeli elsőként – miként tette korábban a Gfv.VII.30.356/2019/11. számú döntésében is – az EUB C-26/13. számú ítéletéből, hogy a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdése szerinti, a tisztességtelenség vizsgálhatóságának kivételét jelentő feltételeket megszorítóan kell értelmezni (42. pont). A Kúria a devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződések egyes rendelkezéseinek tisztességtelenségéről szóló 2/2014. PJE határozatában az EUB jogértelmezését alapul véve maga is úgy foglalt állást, hogy a főszo­lgáltatást megállapító szerződési rendelkezéseknek azok tekinthetők, amelyek a szerződés jellemző szolgáltatását határozzák meg.

[71] A szerződés azon feltételeit, amelyek a szerződés elsődleges tárgyának fogalmába tartoznak, úgy kell érteni, mint amelyek a szerződés alapvető szolgáltatásait állapítják meg, és amelyek ilyenekként jellemzik azt. Ezzel szemben azok a feltételek, amelyek magának a szerződéses kapcsolatnak a lényegét meghatározó feltételekhez képest járulékos jelleggel bírnak, nem tartozhatnak az említett fogalomba (C-621/17. számú ítélet 32. pont, C-186/16. számú ítélet 35-36. pont).

[72] Az rPtk. 523. § (1) bekezdése szerint a kölcsön nyújtásnak, azaz a főszo­lgáltatásnak az ellenértéke a kamat, amelytől függetlenül a felek nincsenek elzárva attól, hogy megállapodjanak az adóst a kamaton felül terhelő további fizetési kötelezettségben. A felek utóbbi megállapodásával sem válik azonban az adós kamaton felül kikötött fizetési kötelezettsége a főszo­lgáltatás ellenértékévé – az adósnak a hitelező által rendelkezésére bocsátott összeg visszafizetéséből álló szolgáltatása alapvető elemévé (EUB C-621/17. 33. pont) –, ezért tisztességtelensége a fogyasztói irányelv 5. cikke alapján vizsgálható.

[73] Kiemeli a Kúria a C-621/17. számú ügyben hozott ítéletből az EUB által jelen ügyben is irányadó jelleggel megfogalmazott elvárásokat. A fogyasztói irányelvben biztosítani kívánt védelemre tekintettel – a fogyasztónak az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest jelentkező, mind tájékozottsági szintjében, mind tárgyalási lehetőségeiben megmutatkozó hátrányos helyzete miatt – fontos, hogy a ténylegesen nyújtott szolgáltatások jellege a teljes egészében tekintett szerződésből észszerűen érthető vagy levezethető legyen. Ezenkívül a fogyasztónak képesnek kell lennie annak ellenőrzésére, hogy nincs-e átfedés a különböző költségek, vagy az azok ellenében nyújtott szolgáltatások között (43. pont). Habár a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának követelménye nem kívánja meg, hogy a fogyasztói kölcsönszerződésben a fogyasztót terhelő kezelési költség összegét, kiszámításának módját és teljesítésének idejét pontosan meghatározzák, az érintett összegek ellenében nyújtott valamennyi szolgáltatást is részletezzék (45. pont), a fogyasztói irányelv megköveteli, hogy minden egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel vizsgálható legyen az esetlegesen tisztességtelen jellegének megítélése céljából, melynek keretében a nemzeti bíróság feladata, hogy a fogyasztói irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében és 5. cikkében megállapított szempontokat figyelembe véve meghatározza, az adott tényállás körülményeire tekintettel egy ilyen feltétel megfelel-e a jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság irányelvben támasztott követelményének. A vizsgált szerződési feltétel átlátható jellege az egyikét képezi azoknak a tényezőknek, amelyeket figyelembe kell venni a feltétel tisztességtelen jellegének a nemzeti bíróság által elvégzendő értékelése keretében, melynek során a bíróságnak az eljárás valamennyi körülményére tekintettel meg kell vizsgálnia először a jóhiszeműség követelményének az esetleges megsértését, és másodsor az ezen utóbbi rendelkezés értelmében vett, a fogyasztó kárára kialakult jelentős egyenlőtlenség esetleges fennállását (48-49. pontok).

[74] A felülvizsgált ítélet eltérő álláspontja miatt érdemben nem vizsgálta, hogy a kezelési költségre vonatkozó szerződéses rendelkezés eleget tesz-e a jóhiszeműségre, illetve az egyensúlyra (arányosságra) vonatkozó, az EUB hivatkozott ítéletéből is következő szempontoknak, amit a Kúria a felülvizsgálati eljárásban – annak korlátaiból következően – nem pótolhatott.

[75] A kifejtettekre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet – részítéletként – a felek közti szerződés létrejötte, az rHpt.-n alapuló semmissége, az árfolyamkockázattal összefüggésben adott tájékoztatás és a ténytanúsítványra vonatkozó kikötés tisztességtelensége tekintetében az rPp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta, a kezelési költség tekintetében viszont az rPp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot ebben a körben új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

[76] A megismételt eljárásban a kezelési költség felszámítására vonatkozó szerződéses feltétel tisztességtelenségének megítélése körében a fellebbezés és a kereset megalapozottságához vizsgálni kell az előzőekben kifejtettek szerint – az EUB hivatkozott ítéletének a fentiekben túlmenően az 50., 51. és 55. pontjaiban is kifejtett – jóhiszeműség és egyensúly (arányosság) feltételének együttes teljesülését, elsődlegesen a szerződéskötéskori piaci kamatok figyelembevételével, az adott időben hasonló kondíciókkal (pénznem, futamidő, kockázati besorolás) rendelkező kölcsönszerződésekben felszámított átlagos – kezelési költség nélkül alkalmazott – kamatmérték, a kamat és a kezelési költség együttes átlagos mértéke és a THM mértékének értékelésével.

Záró rész

[77] A felülvizsgálati kérelem a részítélettel elbírált kereseti kérelmek tekintetében nem volt eredményes, ezért a felperes az rPp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó rPp. 78. § (1) bekezdése szerint köteles megfizetni az I. és II. rendű alpereseknek a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (3), (5) és (6) bekezdése alapján a kifejtett tevékenységgel arányban, áfával növelten meghatározott ügyvédi munkadíjból álló felülvizsgálati eljárási költséget. A felperes személyes költségmentessége folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a szerint az állam viseli.

[1] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet az rPp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson bírálta el.

Budapest, 2021. május 25.

Dr. Farkas Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Gáspár Mónika s.k. előadó bíró, Dr. Csőke Andrea s.k. bíró

A kiadmány hitelül: